

szűkítünk. A legérdekesebb az UTCA szerinti keresés, ebből sokkal több van, 7452, s rendkívül érdekes az ezek között való böngészés. A különböző szempontok szerinti keresés eredményeként mindig más típusú, az adott szempontnak megfelelő rekordot találunk.

Rövid összegzés

Azért volt érdemes a Petőfi Irodalmi Múzeum egyéb adatbázisait is megnézni, mert ezek között is találkozhatunk olyan megoldásokkal, amelyek a Magyar Életrajzi Indexben is hasznosíthatóak lehetnek. (Például az, hogy tíznél több tétel is megjeleníthető legyen az indexlistáról.) Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a választott forma (amely némi eltérések mellett azonos alapokon nyugszik) nem minden esetben egyformán megfelelő.

A magyar írók sírjai esetében elfogadható, hogy összesen csak egy szempont alapján lehet keresni, a Budapest topográfia esetében az, hogy a három szempont nem kombinálható.

Más esetekben, s ez elsősorban a Magyar Életrajzi Indexre és a Kortárs magyar írók bibliográfiájára vonatkozik, feltétlenül szükség lenne az összetett keresés lehetőségére, mert a mostani rendszerben több olyan szempont van, amely a gyakorlatban rendkívül korlátozott mértékben használható.

Ebben az esetben van előkép is, a Magyar Életrajzi Kalauz, ahol kezdettől adatbázisban gondolkodnak, s azóta is próbálkoznak újabb és újabb megoldások keresésével.

Az egymással való versengés helyett ugyanakkor helyesebb lenne az együttműködés, egyik oldalról a nagyobb forrásbázis, az intézményi háttérnek megfelelően rendelkezésre álló készítői gárda, a másik oldalról a nagyobb tapasztalat, a kidolgozott rendszer, az ügy iránti elkötelezettség.

Természetesen szó sincs az erőszakos egyesítés gondolatáról.

Hogy mit hoz a jövő, nem tudhatjuk. Addig újra csak azt tudom ajánlani, hogy használják ki az alkalmat, ismerkedjenek meg az adatbázisokkal mai formájukban, majd kövessék szemmel további fejlődésüket.

Murányi Péter
peterm@kit2.bdtf.hu

Az IQSOFT és a könyvtárak kapcsolata

A kapcsolat 1993-ra nyúlik vissza, amikor elkezdtük az OLIB rendszer bevezetését a hazai piacra, és azóta is gondosan ápoljuk szakmai szervezetek szponzorálásával, kutatás-fejlesztési projekteken való együttműködéssel, szakmai rendezvényeken való részvétellel stb. Rendkívül fontosnak, egyfajta misszióknak tekintjük az informatikai kultúra, a korszerű számítógépes rendszerek elterjesztését a kulturális és az oktatási szférában. Hisszük, hogy a fejlődő könyvtárak látogatói saját üzleti tevékenységükben is kiemelt figyelemmel kezelik majd a tudás megszerzésének, megosztásának informatikai eszközeit és számunkra hasznos üzleti partnerekké válnak.

Ugyanakkor nem egyszerű feladat a könyvtári rendszerek fejlesztése, forgalmazása.

Az új beruházások lehetősége csökkenőben van, a piac fokozatosan telítődik. A folyamatos technológiai fejlődés azonban nem teszi lehetővé sem az alkalmazó, sem a fejlesztő számára azt, hogy véglegesnek tekinthessen bármely jelenlegi fejlődési szintet. Az alkalmazók specializálni, finomítani szeretnék meglévő rendszereiket, a vállalkozók pedig standard megoldásokat szeretnének alkalmazni a feladatok szabályszerű megoldásához.

Szakmai kihívások, új szerepkörök – az alkalmazó és a szolgáltató együttműködése

Látható, hogy a tartalomszolgáltatás, az információszolgáltatás, az információs brókeri tevékenység iránt az üzleti vállalkozások is komolyan érdeklődnek, és kormányzati szinten is megjelent az elektronikus információk szolgáltatásának átszervezési igénye.

A könyvtárak anyagi lehetőségei korlátozottak, viszont itt biztosítható leginkább az információhoz való szabad hozzájutás joga, így a tudás terjesztésében, vagyis az új tudás létrejöttében betöltött szerepük szélesebb hatókörű, mint a vállalatok elszigetelt, ám jobban finanszírozott megoldásai.

Mindez azt jelzi, hogy jelentős változások várhatók a könyvtáros szakma belső struktúrájában, elismertségében, az információszolgáltatás szerepében, és ebben a változásban szoros együttműködésben kell csiszolódnia az alkalmazók és

a szolgáltatók felkészültségének, szaktudásának, eszközszerének.

A dinamikusan változó elvárásokhoz való igazodás komoly kihívást jelent mindkét fél számára.

Mielőtt még minden könyvtár rendelkezhetne a könyvtári tájékoztatáshoz alapvetően szükséges automatizált bibliográfiai tájékoztatási rendszerrel, máris új helyzet állt elő: ki fogja a tartalomszolgáltatás különböző szintű pozícióit betölteni? Milyen rendszereket alkalmaznak az e tevékenységet támogató – szabad szövegeket és képeket rendszerező feldolgozások és szolgáltatók biztosítására? Mennyiben válik e tevékenység mindennaposá az üzleti vállalkozásokban és mennyiben a könyvtárakban?

Az IQSOFT-nak mint szolgáltató cégnek pedig folyamatosan elemeznie kell a felhasználók elvárásait. Emellett szeretnénk összehangolni az igények követését az informatikai fejlődés elemeinek adaptációjával.

Keressük azokat az új eszközöket és módszereket, amelyek megfelelnek a polarizálódó igényeknek, illetve előremutatnak a fejlődés várható irányába. Az alkalmazás és a fejlesztés oldaláról is égető kérdés, hogy lesz-e elegendő eszköz és (kormányzati) támogatás ahhoz, hogy a könyvtárak elfoglalják (megtartsák) az új szerepköröket az információs szolgáltatás piacán.

Hogyan és milyen megoldásokkal?

Az információs szolgáltatás szakterületén látható polarizálódás és az információs társadalom új divathulláma, a knowledge management (tudásszervezés, tudáskezelés, tudásgazdálkodás stb.) megadta a kellő inspirációt ahhoz, hogy szervezeti szempontból is felkészüljünk az IQSOFT-ban az új kihívásokra és szolgáltatási portfólióink kiegészítésére.

Az idén áprilisban megalakult a Tudás- és Információkezelő Üzletág (TIK), amelyhez a könyvtár-automatizálás (OLIB) is tartozik, és terveink szerint a paletta új termékekkel is bővül. Tekintettel arra, hogy egy-egy fejlesztésnél eltérőek az igények, flexibilis szervezeti háttérrel lehet a legjobban megfelelni a követelményeknek.

A TIK fontos törekvése, hogy a fejlesztések mellett olyan rendszereket vezessen be a hazai piacra, amelyek a legkorszerűbb technológiákat követik és újszerű feladatok megoldását teszik lehetővé (strukturálatlan információk kezelése, személyre szabott információk automatikus szol-

gáltatása, multimédia dokumentumok kezelése, automatikus információ-kategorizálás, vizualizáció, agent technológia, explicit és implicit tudáskezelés, automatikus kivonatolás, meta-adatkezelés támogatása stb.).

A TIK üzletág integrálni tudja az információ-, tudás- és dokumentumkezelés terén az IQSOFT-nál rendelkezésre álló szakértelmet, sőt, a KFKI csoporthoz tartozó társcégek tudására is támaszkodhat, ami azért előnyös, mert információs rendszerek kialakításánál összetett szakmai tudásra van szükség.

Előnyt jelent ez ügyfeleink számára is, hiszen egy projekt keretében bármely összetett feladat megoldása lehetővé válik, a hálózatépítéstől a hardver környezet kialakításán keresztül a szoftverfejlesztésig, a kapcsolódó szakértői támogatás biztosításáig.

Az ISO 9001:2000 minőségbiztosítási tanúsítvány – amelyet idén májusban nyertünk ismételt el (az ISO 9001:1994 minősítést a cég összes tevékenységére 1998-ban kaptuk meg) – garanciát jelent ügyfeleink számára, hogy továbbra is kiegyensúlyozott, szakmailag és minőségileg egyaránt magas színvonalú kiszolgálásban lesz részük.

Az OLIB és az új eszközök

Az újszerű feladatok ellátásához olyan eszközök kellene, amelyek támogatják az interneten való megjelenést, portál funkció kialakítását, vagy akár az interneten történő adatbevitelt.

Tapasztalataink szerint az információs rendszerek iránti igényeket a jövőben több, egymásra épülő szintű alkalmazással lehet jobban kielégíteni. A moduláris rendszerek azért sikeresek, mert az intézmények többnyire nem tudják vagy nem akarják egyetlen nagy lendülettel megoldani informatikai problémáikat, hanem lépésenként valósítják meg elképzeléseiket.

Útkeresésünk eredményeként hamarosan bevezetünk a piacra néhány új – könyvtári, illetőleg könyvtárakban is alkalmazható – terméket, és ősszel várható az OLIB új verziójának a megjelenése.

Előbb azonban néhány szót az OLIB rendszerről.

Az OLIB rendszer

Az OLIB hazai története híven mutatja azt a fejlődést, amely az utóbbi évek információs tech-

nológiájában és az információs társadalomnak nevezett korszakban végbement.

Az OLIB elsősorban nagy könyvtárak szolgáltatásainak a támogatására javasolható, ezért elsőként nagy könyvtárakban vezettük be (BKÁE, Katona József Megyei Könyvtár) az akkor még a hagyományos, könyvtári bibliográfiai leírásra alapozott szolgáltatásokat támogató, 5-ös verziót. A következő (6-os) verzió minden felhasználónknál elégedettséget váltott ki, azonban sürgetőnek bizonyult az újabb technológiai váltás, amelyet a 7-es verzió különböző kiadásai fokozatosan valósítottak meg.

Végül az 1999-ben kiadott 7.07-es verzióban teljesedett ki a jelenlegi technológiai fejlődési szakasznak mindenben megfelelő megoldás (Windows alapú és webes felhasználói felület, multimédia-kezelés, különböző szabványos adatsere formátumok együttes kezelése (USMARC, HUNMARC, DUBLIN CORE, EAD), komplett beszerzési, pénzügyi és folyóirat modul, Z39.50-re alapozott közös katalógus létrehozásának lehetősége stb.), és tudásmenedzsment funkciókat is támogat.

Az OLIB fejlesztésének legújabb állomása, a 7.1-es verzió

A következő verzió, amely várhatóan ősszel jelenik meg, az előttünk álló digitális kor kihívásainak felel meg azáltal, hogy támogatja a nemzetközi információcserét lehetővé tevő digitális könyvtár alapfeltételeit:

- könyvtári szolgáltatások nemzetközi integrációja;
- teljes szövegű keresés;
- archiválási funkció;
- web alapú ügynök technológia, internetes információforrások begyűjtése SDI szolgáltatáshoz;
- automatizált hálózati és lokális könyvtárközi kölcsönzés, elektronikus dokumentumszállítás, kapcsolódva a nagy külföldi kiszolgáló könyvtárakhoz, pl. Library of Congress, BLDSC;
- elektronikus folyóiratokra alapozott tartalom-szolgáltatás megrendelőknek;
- Z39.50-es keresésből interaktív export-import funkciók;
- EDIFACT kompatibilis dokumentum- és folyóirat-gyarapítás;
- MARC kompatibilitás ellenőrzése, különböző MARC formátumok importja;

- jelentések és statisztikák (rendelésekről, költségközpontok kintlévőségeiről, átvett és kint lévő – számlázott, illetve kifizetés előtt álló – tételekről, kölcsönzött példányok összesítéséről, osztályozási jelzetek gyakoriságáról stb.);
- elektronikus publikáció.

Fejlesztések és új eszközök a TIK üzletág kezelésében

Adatbevitel Interneten – osztott környezetben

Kifejlesztettük az OLIB rendszer webes katalógizációs rendszerét, amely távoli adatbevitelt tesz lehetővé. A partnereink és saját vállalati tudásunk rendszerezésének igényére kialakított új, internetes adatbevitelt támogató termékünket augusztusban vezetjük be. Gyorsan gyarapodó információk tárolására és megosztására könnyen kezelhető eszközt bocsátunk partnereink és leendő partnereink rendelkezésére – mind a könyvtári, mind a vállalati információfeldolgozás és megosztás támogatására.

Kis könyvtárak számára szolgáló rendszer Z39.50 protokollal

Kisebb könyvtárak igényét, illetve regionális hálózatok kialakítását szeretnénk támogatni egy olyan könyvtári rendszer adaptációjával – egyelőre nem szeretném a termék nevét megadni –, amely rendelkezik Z39.50 kommunikációs protokollal, illetve könyvtárközi kölcsönzési modullal.

A kisebb könyvtárak anyagi lehetőségeinek is megfelelő árkategória mellett használatával kapcsolat létesíthető bármely más könyvtárral (keresés, adatsere, könyvtárközi kölcsönzés).

VDX – elektronikus információ- és dokumentumszere, könyvtárközi kölcsönzés – portál funkciók

A szintén a Fretwell-Downing cég által fejlesztett VDX (Virtual Document eXchange) együttműködő könyvtárak (konzorciumok) számára teszi lehetővé az automatizált hálózati könyvtárközi kölcsönzést és dokumentumszállítást különböző elektronikus – ezen belül internet és intranet – forrásokból. Nem nyilvános könyvtárak, vállalati vagy közigazgatási felhasználók számára az OLIB rendszerhez integrálható lokális megoldásként kínálja ezen funkciókat.

A VDX országos lefedettségű könyvtárközi kölcsönzés kialakítására is alkalmas, és a Z39.50

hálózati protokoll alapján együtt tud működni bármely könyvtári katalógussal.

Egyidejűleg több adatbázisban biztosítja a párhuzamos keresést (lokális források, hálózati és internetkeresők, pl. AltaVista, elektronikus könyvtárak, elektronikus folyóirat-gyűjtemények) függetlenül az adatok vagy a rekordok megjelenési formájától. Áttekinthetővé teszi a könyvtárközi kérések kezelésének folyamatát és aktuális státusát, nyilvántartja és azonosítja a felhasználót, tárolja a kéréseket, hogy hasonló kérés esetén automatikusan küldje a kérést a bevált szolgáltatóhoz, továbbá kezeli a költségtérítési szolgáltatások pénzügyi nyilvántartását, elszámolását.

A VDX tartalomszolgáltatási funkciója

Az információkeresésben a VDX rendszer portál funkcióként működik, ahol kiválasztott információforrásokból történik a keresés, a kérések rendezése és mentése, különböző funkciókra és szolgáltatásokra való felhasználása.

A találati listában gyűjteményenként, illetve forrásonként jelennek meg a tételek, weboldalak esetén az elérési utat adja meg. Lehetővé teszi a találati listákban szereplő tételek rendezését, a duplikálás megszüntetését és a találatok elmentését.

A gyors áttekintést a találati listák különböző oldalaira való ugrás lehetősége biztosítja. A listáról azonnal szelektálhatók a fontos találatok az ún. Shopping listába, amely könyvtárközi kölcsönzésre, e-mail küldésére, nyomtatásra, az online linkek későbbi megnyitásra szolgáló tárolására használható.

A lista tételeiből a dokumentumok metaadatai is lekérhetők (referátummal), és egy kattintással elérhetők a leíráshoz tartozó teljes szövegek. Közvetlen kapcsolatot ad pl. az Amazon és egyéb elektronikus könyvkereskedők listáihoz.

Az elektronikus források megnyithatók egy keresőablakban, és onnan visszatérhetünk a találati listához. Integrációt kínál elektronikus periodika adatbázisokkal, pl. az EBSCO-val, ahonnan PDF formátumban is közvetlenül elérhetők a teljes szövegű cikkek.

Tartalomszolgáltatási megoldások támogatása egyéb eszközökkel

A TIK ágazat szolgáltatási portfólióját elsősorban a tudásmenedzsment támogatását célzó új eszközök adaptációjával bővíti. Az adaptációra tervezett termékek az internet (nyilvános) vagy

vállalati (intranet) portálok kialakítását és a portál funkcióhoz kapcsolódó automatizált, perszonalizált információszolgáltatást támogatják bármely forrásra, illetőleg bármely információhordozóra alapozva (e-mail, vállalati intranet, strukturálatlan vállalati dokumentum, XML, adatbázis, video, fájlok stb.). A termékekről néhány héttel később adunk részletes tájékoztatást.

Kitekintés

Az IQSoft 1993 óta szoros kapcsolatban áll a könyvtárakkal az OLIB rendszer adaptációjának köszönhetően. Az idei évtől már nem csak ezzel az egy termékkel szeretnénk kapcsolatainkat megtartani, illetve továbbfejleszteni, és reményeink szerint sikerül felkeltenünk a könyvtárak érdeklődését új szolgáltatásaink iránt, amelyek jobban illeszkednek az eltérő igényekhez árban és a szolgáltatás összetételében is.

A TIK üzletágunk némely új szolgáltatása eszköz- és költségigényes, elsősorban a nagyobb vállalatok portál funkcióit, valamint a tartalomszolgáltatás terén jelentős szerepet kapott vállalkozások igényeit hivatott kielégíteni. Nem szabad azonban eltekintenünk attól az elvi lehetőségtől, hogy könyvtári konzorciumok is alakulhatnak országos információ- és tartalomszolgáltatói feladatok megoldására – amelyek fel tudják venni a versenyt az üzleti vállalkozásokkal –, és szükségük lehet fejlett, *tartalomszolgáltatásra alkalmas* informatikai rendszerek integrációjára.

Horváth Zoltánné

A NanLIB kiskönyvtári programcsomag

Lapunk április számában ígértünk beszámolót az új kiskönyvtári programcsomag, a NanLIB tesztjéről, ez azonban a többszöri anyagtolódás miatt rendre kimaradt a lapból. A késedelem miatt megértésüket kérjük!

A program a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár módszertani, illetve feldolgozó osztályán dolgozó könyvtárosok szakmai irányításával, kifejezetten kisebb könyvtáraknak készült, használata elsősorban *iskolai, községi, intézményi és városi könyvtárak számára* javasolt. Készítőjét az vezérelte, hogy egyszerűen kezelhető rendszer jöjjön létre, ennek megfelelően a program nincs túlbonyolítva olyan funkciókkal, amelyek